

AVTOBİOGRAFİYAM

[Otobiyoğrafim]

Bahtiyar VAHABZADE

(Yayıma hazırlayan: Fatma AKPINAR)

Men 1925-ci il avqust ayının 16-da Azərbaycanın dağlıq rayonlarından biri, gedim tarihe malik Şekide anadan olmuşam. Şekinin dörd bir yanındaki dağlar başdan-başa palıd [meşe], garaqac, fısdıq ve cöke¹ mészeliyidir [ormanıdır]. Buna göre de rayonun [kazanın] dağlıq hissesinde yaşayan ehali esasen odunçuluqla meşğul olur, heyetlerinde düzelttikleri [evlerinin avlularında açtıkları] gıyularda mészeden getirdikleri odundan kömür düzeldir [elde eder], rayon merkezinde satmaqla güzeran kécirirler [geçinirler]. Babam, atam ve emilerim de odunçuluqla meşğul idi. Uşaqılığda atam ve emilerimle mészeye géder, günde bir néçe defe ulağ [eşek] ve gatrırlarla heyetimize odun daşıyardıq [taşırıdık].

Uşaqılığım goynu mészeli dağlarda kécse de bugüne géder dağ ve mеше benim üçün sirr olaraq galır. Çünkü bu mészeli dağlar nenemin ve anamın danışdıqlı nağılların [masalların] mekanı idi.

Babam gışda ve yazbaşı [ilkbahar başlarında] heyetimizden görünen ağ çalmalı [beyaz sarıklı, başı karlı] dağları gösterib déyerdi ki, arzumuz o dağın dalındadır [arkasındadır]. Uşaqılığ heyallarımnda ve yuğularımnda o dağa uçar, orda arzumla görüşerdim. Eşitdiyim nağılların gehremanları da eline esa alıb, ayağına demir çarığ géyib arzusunu hemin [bu] garlı dağın arhasında ahtarardı [arardı].

Gardeşim İsfendiyar menden 4 yaş böyük idi. O, artıq mektebe gedirdi. 7 yaşım tamam olmamış men de onun hevesine mektebe getdim (o zaman uşaqıları mektebe 8 yaşından götürerdiler) [alırılardı].

1934-cü ilde 3-cü sinfi başa vurдум [bitirdim], hemin il [o yıl] ailemiz Bakıya köçdü. Men 4-cü sinfe getmeli idim. Lakin 4-cü sinifde oğumağı bacarmadım [okuyamadım]. Çünkü rus dilinin tedrisi rayon mekteblerinde 4-cü sinifden, Bakıda ise 3-cü sinifden başlanırdı [başlıyordu]. Rus dilini get'iyyen bilmediyime göre yéniden 3-cü sinifde oğumalı oldum [okumak zorunda kaldım].

¹ Cöke: Diş dik yapraklı, bol usareli, kokulu çiçekleri olan bir ağaç cinsi.

Bakıya, bu şeherin yoğsul tebietine ve iğlimine uzun müddet uyuşa bilmirdim [alışmıyordum]. Atam bir müddet ipek fabrikinde fehle işleyenden [işçi olarak çalıştıktan] sonra hestelendi, işini deyişdi, uzun müddet Bakı réstoranlarında çayçı ve aşbaz işledi [aşçı olarak çalıştı]. Anam Gülzar savadsız [okumamış] év gadını idi. Amma çoğ yahşı yaddaşı [hafızası] ve fantaziyası vardı. Me'lum nağılları ğeribe [ilginç, alışılmamış] elavelerle bezeyer, be'zen de mene aşılamağ istediği terbiyeye uyğun olaraq özünden ibretli nağıllar uydurardı. Odur [o sebeple] ki, anamın danışdığı nağıllar başğalarının danışdığı éyni nağıllara benzemezdi.

Babam, atam ve emilerim tamam savadsız idiler. Tekçe böyük emim Elieşref bir néce il ruhani mektebinde [medresede] oğuduğundan yazı-pozu bilirdi. Menden böyük ğardaşım neslimizin ilk savadlısı sayılırdı.

1942-ci ilde orta mektebi bitirib Azərbaycan Dövlət Ünversitetinin filologiya fakültesine dağil oldum. İlk şé'rlerimi hele orta mektebde oğudugum zamanlar yazmışdım. Elbette, uşağ [çocuk] hevesinden doğan bu yazıların héç bir bedii ehemmiyyeti yoğ idi. Ünversitetin nezdinde o zamanın görkemli yazıçısı, proféssor Mir Celalin rehberliyi ile teşkil olunmuş edebiyat derneyi senet aleminde müeyyen bir cığıra düşmeyimde [belli bir yola girmemde] böyük rol oynadı.

O zamankı Azərbaycan şé'rinde terennüm üsulu - obyekte birbaşa [nesneye, konuya doğrudan doğruya] ritorik müraciet esas idi. Prédmeşsiz [konusuz] terennüm üsulu ile yazılan şé'rlere ğanadlı sözler, konkrét bir mezmun ifade étmeyen trarafét [basmakalıp] déyimler ve sürtük ğafiyeler [çok kullanılmış, köhnelmiş, bıkkınlık yaratmış kafiyeler] hakim idi. O zaman edebiyata yénice [daha yeni] gelmiş yaşıdılarım A. Babayév, N. Genceli, N. Hézri, Ğabil, H. Hüséynzade kimi genc şairler bu şablondan uzağlaşmağa, fikri ve hissi konkrét détallarla ifade étmeye çalışırdılar. Bu teşebbüsde hemin [bu] şairlerin yaratdığı "Menem" (N. Genceli), "Gümüş serv" (N. Hézri), "Çinar" (A. Babayév), "Gara şanı" (Ğabil) ve benim yazdığım "Yaşıl çemen, ağac altı" kimi şé'rler poéziyada yéni bir addım idi. O zaman bu şé'rlər S. Vurğunun ve Méhdi Hüséynin diğğetini celb étmış ve onlar bu barede [konuda] fikirlerini söylemişdiler. 1945-ci ilde Azərbaycan Yazıçılar İttifağının sedri [başkanı] vezifesinde çalışın S. Vurğunun zamaneti ile [kefil olmasıyla] meni hemin ilin févral [şubat] ayında SSRİ Yazıçılar İttifağının üzvlüyüne [üyeliğine] ğebul étdiler.

1949-cu ilde "Menim dostlarım" adlı ilk kitabım, 1950-ci ilde ise "Bahar" adlı ikinci kitabım neşr olundu.

1947-ci ilde ünversiteti gurtarıb aspiranturaya [yüksek lisans öğrenciliğine] ğebul olundum. Men hele uşağlığdan S. Vurğunun şé'rlərini sévmış ve yaradıcılığa da böyük ustadın te'siri ile başlamışam. Bu sévgi meni hem bir şair kimi, hem de tedğigatçı kimi ömürlük S. Vurğuna, onun evezsiz [eşsiz] yaradıcılığına bağladı. Béle ki, 1951-ci ilde "S. Vurğunun lirikası" mévzusunda namizedlik [doktora], 1964-cü ilde ise "S. Vurğunun yaradıcılığ yolu" mövzusunda doktorluğ dissértasiyalarımı [doktora tezimi]² müdafie étdim. 1950-ci ilden Azərbaycan Dövlət Ünversitetinde (indiki Bakı Dövlət Ünversiteti) müellim, dosént olmuşam, hazırda proféssor vezifesinde çalışırım.

² Sovyet sistemindeki "ilimler namzedi" ve "ilimler doktoru" unvanları Türkiye'deki sisteme tam uymaz, farklıdır.

Oñucularımıla görüŖlerimde téz-téz menden soruŖurlar [sık sık benden soruyorlar]: “Müellimlik yaradıcılığınıza mané olurmu?” “Yoh” cavabı véirem. Ona göre ki, evvela genclerle bir yérde olmağ, onların istek ve arzularını bilmek ve bu arzularla yaŖamađ, genclik duyđuları ile nefes almağ meni heyata bağlayır, ilhamımı her gün tezeleyir. Genclik heyatı tükenmez ilham ğaynağıdır. İkinci terefden yazıcılığıla beraber, müellimliyin de ilkin [ilk] vezifesi insanlarda gözel duyđular oyatmağ, onları böyük fikirlerin arđasınca ğanadlandırmağ déyilmi? Bélelikle, benim Ŗairliyimle müellimliyim bir nögtede birleŖir, éyni hedefe yönelir, éyni meğsede hidmet édir. Bunlardan baŖğa Çéhovun “hekimlik arvadım, yazıcılığsa sévgilimdir” müddeasını da bura elave étsek, benim senetimle vezifemin hansı [hangi] me'nada bir yére sığdığı aydınlaŖar. Men telebelerin heyatından behs étdiyim “Ĝiyet” poémamın prologunda bu meseleye münasibetimi béle bildirmişem:

Yarıya bölünür günüm, saatım,
Vaht benim servetim, benim varımdır.
Müellimlik - benim günüm, hayatım,
Ŗairlik - en uca [yüce] duyđularımdır.

Edebiyyatımızın bu ve ya diger meselelerine, problémlerine, hemçinin [aynı zamanda] yéni yaranan Ŗé'r ve nesr eserlerine dair meğalelerimde esasen öz yaradıcılığ laboratoriyama isnad édereک edebiyyat ve senet hađđında fikir ve düŖüncelerimi eks étdirmeye çalıŖıram.

Hađđımda yazan tedğiğatçılar meni ümumiyyetle en'eneye bağlı bir Ŗair hésab édirler. Éyni renkli inkubator cücelerinden [kuluçka civcivlerinden] baŖğa dünyada en'enesiz héç ne yoğdur. Éyni renk ise senetin düŖmenidir. Senet ve edebiyyat elvanlığ, mühteliflik sévir, yéni renkler, çalarlar ahtarır [nüanslar arıyor]. İndiki sovét edebiyyatında yazıb-yaradan yüzlerle Ŗair eger éyni renk ve éyni intonasiyada yazsaydı, bu ğeder Ŗaire éhtiyac olardımı? Bununla yanaŖı, en'ene héç vaht yalnız bir renkin, bir sesin müdafiesi démek déyil. En'ene köke sedağetdir. Ağacın varlığı üçün kök ne ğeder vacibdirse, senet üçün de en'ene bir o ğeder gereklidir. Bes, onda novatorluğ [pekiyi o zaman yaratıcılık] nedir? Men novatorluğu köke bağlanıb, torpağdan ğidalanıb yéni, tekrarsız Ŗaheler, budağlar [dallar kollar] atmağda görürem. Novatorluğu fikrin, hissini tezeliyinde, müasirliyinde ahtarmağ lazımdır. Eger fikir, hiss yénidirse, ye'ni bu günün havasından, iğliminden doğubsa, hemin yéni hiss, yéni fikir özü ile yéni forma getirecek. Bunun üçün baŖ sındırıp [kafa yorup] yéni formalar ahtarmağ lazım déyil. Béle forma ahtarıŖı ğıŖ vahtı éléktrik péçinin istisile [sobasının sıcaklığıyla] yétiŖdirilen istiğhana terevezine [sera sebzelerine] benzer. Zahiren her Ŗey öz yérindedir, amma istiğhana terevezinin dadı al ğüneŖin istisile yétiŖen tebiü terevezin dadını véerirmi?

Ŗair özünü, fikrini, hissini tezelemeyi, günün havasında çimdirmeyi [zamanın ruhuna uygunlaŖtırmayı], ye'ni müasirlerinin fikir ve duyđuları ile yaŖamađı bacararsa, Ŗé'rlerinin müasir ve yéni olacağı, oñucunun ğelbine yol tapacağı labüddür [muhakkaktır]. Bir sözle, novatorluğu ğarŖısına meğsed ğoyan Ŗairin novator olacağına inanmıram. Senet aleminde yénilik Ŗuari ile méydana çığanlar ekseren yéniliyi kenarda ahtarır, öz milli en'enesini beyenmir, köküne, Ŗire çekdiyi

[beslendiği] torpağa dodag büzür [büker]. Geribe [şaşılacak şey] burasıdır ki, béleleri yéniliyi özgeni yamsılamagda [taklit etmede] görür. Bu barede [husususta] men “Nenemin halçası” adlı bir hékaye de yazmışdım. Hékayenin gısa mezmunu béledir: Azerbaycanlı bir ressam senetde yénilik élemeye çoğ çalışır, lakin bir şey çıhmır. Bir gün onun eline fransız ressamının bir şekli [resmi, tablosu] kéçir. Şekil çoğ hoşuna gelir. Ressam fransız ressamının te’siri ile yéni eserler yaradır. Bu eserler çoğ beyenilir. Teğdirden sonra ressam vicdan ezabı çekir ve nehayet, fransız ressamına mektub yazır, ondan öyrendiyini bildirir. Fransız ressamı ise cavabında bizim ressama yazır ki, Azerbaycanın filan kendinde tohunan halçalar [köyünde dokunan halılar] onu çoğ marağlandırır [ilgilendirir] ve onun seneti [sanat tarzı] Azerbaycan halçaçılığında üzerinde gurulmuşdur. Démek, Azerbaycanlı ressam, nenesinin tohuduğu halçalara bigane ğalmış, orijinallığı, novatorluğu, onun halğının senetinden öyrenen fransızdan öyrenmeli olmuşdur [öğrenmek zorunda kalmıştır].

Biz be’zen yéniliyi özümüzden öyrenmek evezine [yerine] bizden öyrenen özgeden eħz édirik [alırız].

Yaz ilham déyeni, ürek déyeni [yüreğinin dediğini],
Yol özü dolanıb tapacağ seni.
Ġelbini, béynini nahag [haksız yere] yorma sen.
Amandır, özünden yol uydurma sen.
Yénilik hetrine yazmağdan sağın,
İlhamdır yaradan seneti, şe’ri.
Yağmağ hatirine [sırf yağmak için] yağan yağışın
Ne bağa héyri var, ne dağa héyri.
Ġelbine, hissine daim arhalan [güven].
Bir de... elvan sesli illerimize.
Köhne söz démemiş ilham héç zaman,
Her gelbin öz sözü tezedir bize.
Nesense özün ol,
tezesen onda,
Sen köhne olursan yamsılayanda [taklit edince].

Meğsed günün duyğuları ile yaşamağ, müasirlerin fikir ve duyğularını eks étdirmek olmalıdır. Bu duyğuların ifade forması [biçimi] ise meğsed déyil, vasitedir. Daha doğrusu, senetde ifade forması - daşıma vasitesidir, ye’ni neğliyyatdır. Éyni yükü gatarla [trenle] da daşıya bilersen, yolu kese [kestirmeden] géden teyyare ile de. Yüke göre neğliyyat vasitesi séçildiye kimi, mezmuna [içeriğe, muhtevaya] göre de forma - ifade vasitesi séçilir. Forma mezmunu déyil, mezmun formanı yaradır.

Yaradıcılığım boyu [boyunca] men evvelceden héç vaht forma barede [biçim hakkında] ayrıca düşünüb daşınmamışam, meni yérimden terpeden fikir ve duyğuların özleri müeyyen bir aħar [kendileri belirli bir akış yolu] yaratdığdan sonra geleme sarılmışam. Forma fikrime dar gelmeyib, fikrin, mezmunun havası éle bir aħar yaradıb

ki, forma öz-özüne mezmunun boyuna biçilib, men forma gelibinde istediylim deye bilmişem. Lakin benim istediylimin ohuçunun istediğine ne derecede çevrildiğini ise deye bilmerem [diyemem]. Ancağ forma ne geder mehdud olsa, şair ifadeni o geder yığcam ve lakonik [öz ve teksifi] demeye mecbur olur, artığ söz işlenmir [fazla söz kullanılmıyor]. Götürək goşmaları [koşmaları ele alalım]. Aşığ goşmanın mehdud forma gelibi içerisinde fikri son derece değığ ve yığcam déyir. Goşmada sözlər bir-birinin içine şebeke tahtaları kimi géydirilir [geçiriliyor]. Bir sözü béle [bile] yerinden terpetmek olmur.

Ayrılığımı çekmiş, boynu eyridir,
Héc yerde görmedim düz benövşeni.

Bu béytdə, söz bir yana galsın, vérgülü, intonasıyanı da deyişdirmek, başğa yere géçirmek mümkün déyildir.

Bu müddet erzinde ana dilinde ırğdan artığ, rus dilinde 12, érmeni dilinde 2, özbek dilinde 2, türk dilinde 3, alman dilinde 1 kitabım çap olunmuşdur [basılmıştır].

1965-çi ildən bu güne geder Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında “Vıdan”, “İkinci ses”, “Yağışdan sonra”, “Yollara iz düşür”, “Feryad” adlı menzum ve mensur pyéslerim oynanmışdır. Hemin pyéslerden be’zileri érmeni, türkmen ve özbek dillerinde de tamaşaya goyulmuşdur [sahneye konulmuşdur].

1960-cı ildən bu güne geder hem turist, hem de nümayende kimi [temsilci olaraq] mühtelif vahtlarda İraq, Merakés, Yunanıstan, İtaliya, Türkiye, Gerbi Almaniya, İngiltere, Portuğaliya, Livan [Lübnan], Misir vesair ölkelerde olmuş, bu ölkelerdeki müşahidelerim esasında meğale ve şé’r silsileleri yazmışam.

Dünya ve SSRİ halğları poéziyasının [şair sanatının] hoşuma gelen, meni bir şair kimi heyecanlandıran nümunelerini dilimize çevirmişem. Bu tercümelerimi 1982-ci ilde “Her çiçekden bir leçek” adı altında kitab halında çap étdirmişem.

Senet yollarındaki çoğsaylı gör-götürüme söykenib [tecrübelere dayanarak] deye bilərəm ki, bir insan kimi duyub heyecanlandığım mövzularda yazarkən uğur [başarı] gazanmışam, duymadan [hissetmeden] uydurduğum mövzulara üz tutarkən [mevzuları yazmaya çalışırken] dilim topug çalib [dilim dolaşmış], şé’rim kesersiz [etkisiz, cazibesiz] olub, doğulduğı gün göcalıb.

O yazılarımı ki, sévgim ve ya nifretim yazdırıb, onlar üreklere yol tapıb, bir könülün odunu [ateşini] min könüle daşıyıb. Nedir sévgi? Nedir nifret? Gelbin telatümü, hisslerin tufanı, ağıln üsyanı!.. Sévmeden sévgiden néce yazmağ olar? Son 30 il erzinde benim silsile teşkil éden mehebbet lirikam hem de heyat ve zaman hağğında felsefi düşüncelerim, dağhili iztirablarımdır. Men bu şérlerde daha çoğ özümüm. Çünkü burda daha çoğ semimiyem. Semimiyet ise edebiyatın ve senetin çarpan üreyi, şah damarıdır. Bu şé’rler benim gelbimin tercüméyi-halıdır. Menim sévgim sévmek éhtiyacından yarandığına göre bu éhtiyacın ömrümün sonuna geder meni yandırıb yaşadacağına inanırım. Çünkü bu sévgi fitretden gelir. Eger hedefin özü de sévgiye layiğ olursa, sévgi aradakı manée geder tutar [güç, kuvvet] gazarın. Genlik dövrümdən bu güne geder yazdığım sévgi şé’rlerinin hedefi éynidir. Şé’rlerdeki konkrét veziiyetlerin ve halların tesvirinden aydın olur ki, bunların her

biri bir sarsıntının, bir é'tirazın, bir telatümün, yahud bir üsyanın [isyanın] ifadesidir. Onlarda héç bir uydurma yoħdur. Bu şe'rler hamısı [şairlerin hepsi] duygularımdan süzölmüştür. Şair insan kimi duymalı [hissetmeli], şair kimi yazmalıdır. İnsan ne zaman heyatı ve dünyanı duymağa başlar? İztirab odundan kéçenden sonra...

Oħşadı gözümü hele uşakken
Ocağın al-elvan alovu, közü.
Dünyaya gelenden, bilmirem neden
Neye vurulduğa, yandırdı bizi.
Men oddan görħmadım yanana geder,
Men görħu bilmedim ğanana [anlayana] geder.
Éle ki, yandım,
Odlu oynamağdan görħdüm,
Dayandım [durdum].
Başlandı görħu,
Başlandı éhtiyat –
Başlandı heyat.

Heyatı idrak iztirabdan, yanmağdan kéçir. Bu iztirab, bu yangı nifrete çevrilende hissler daha geniş miğyas alır, ferdi hissler ictimaileşir, vetendaşlığ duyguları baş galdırır.

Yazıcının biyografyası onun eserlerinin biyografyasıdır. Filan ilde doğuldum, filan ilde filan mektebi bitirdim, filan ölkelerde oldum, filan eserleri yazdım ve filan mükafata layığ göröldüm - déye olan hadiseleri seliğe-sahmanla cergeye [sıraya] düzmek yazıcı biyografyasının gözgamaşdırıcı paltarıdır [elbisesi, kıyafetidir]. Bu paltarın altında döyünen [çarpan] ürek ise yazıcının yarattığı ve yaranan eserlerinin halğ gelbindeki eks-sedasıdır. Klassiklerden biri çoğ güzel démişdir: “Men eserlerimi déyil, eserlerim meni yaratmışdır”. Heğigetgen béledir. Yazıcı yarattıklarında hem de özünü yaradır. Yazıcının validéyninden aldığı ad ve familiya [soyadı] senetkar isté'dadının güdretile yéni mezmun [anlam] gazanır, simvollaşır. Aléksandr adı ve Puşkin familiyası şair Puşkine geder Rusiyada adı [sıradan, basit] ad ve familiya idi. Şair Puşkin ise bu adı adları öz seneti ile parlatdı, simvollaşdırdı. İndi biz bu ad ve familiyanı şair Puşkinle tanıyırğ.

Be'zi hallarda şairler validéyn adı ile [anne-babalarının verdiği adla] kifayetlenmir, özleri özlerine leğeb séçir ve şair tariħde bu adla yaşayır. Füzuliye atası Mehemed adı vérmışdi. Bu ad bütün Şerğde en çoğ işlenen adı adlardan biridir. Mehemedin özüne vérdiyi Füzuli leğebi ise bütün dünyada yégame addır. Füzulinden sonra atalar [babalar] şairin teħellüsünü [mahlas olarak aldığı adı] övladlarına ad vérir. Bélelikle, büyük güdret sahibleri öz emelleri ile hem özlerini yéniden yaradır, hem de melum adlara yéni mezmun ve yéni heyat vérir, onu parladılar.

Ulu dastanımız “Dede Ğorgud”da doğulan uşaga derhal ad vérmirler. Uşak böyüyüb bir işin gúlpundan yapışandan sonra ona emeline, hal-hereketine uyğun ad vérirler. Bu adet, insanın özünü yaratması fikrinin güzel tesdiği déyilmi?

Men yaşamağı yanıb erimek kimi başa düşürem [anlıyorum]. Mene göre yaşamağ-neyin naminese yanmağ, ömrü neyin yolundasa eritmek demektir.

Yaşamağ - yanmağdır, yanasan kerek,
Heyatın me'nası yalnız ondadır.
Şam [mum]- eger yanmırsa, yaşamır demek,
Onun yaşamağı yanmağındadır [yaşaması yanmasındadır].

Oğucularım [okuyucularım] görüşlerimin birinde mene béle bir sual vérdiler: “Sizi bedii yaradıcılığa sövg éden sebep nedir?”. Doğrusu, men bu barede héç düşünmemişdim. Lakin éle oradaca [hemen orada] “Şé’rim - benim imanım” adlı şé’rim yadıma düşdü [aklıma geldi]. Men hemen şé’ri oğumağla suala cavab vérdim. heğıgeten bu şé’r benim yaradıcılığ meramnamemdir. Çünkü yaranan [yaratılan, ortaya konulan şey], yaradanın heğıgeten imanındır, dinidir, eğıdesidir. Buradan çılıb [hareketle] déye bilerem ki, yaratdığım şé’rler hissimin, fikrimin, eğıdemin ifadesi olmağla benim imanımdır, dinimdir, heyat gayemdir. Bélelikle de, şairin biografiyasını cansız reğemlerle déyil, onun yaratdıklarında ahtarmağ lazımdır.

Her insanın biografiyası olduğı kimi, yaranan her şé’rin de öz yaranma sebebi ve öz biografiyası var. “Şé’rim - imanım benim” şé’rinin yaranmasına sebep çoğ sévdiyim böyük Türk şairi Béhcet Kamal Çağların “İstiyorum” şé’rindeki “Bir iman istiyorum uğruna baş göyacağ” misrası oldu. Bütövlükde [bir bütün hâlinde, tek başına] çoğ böyük te’sire malik olan bu şé’rin misal getirdiyim [örnek verdiğim] misrası ile razılaşa bilmedim [mısrasını kabul edemedim]: Néce ye’ni iman isteyirem? [ne demek yeni iman istiyorum?]. Bes hele [pekiyi hâlâ] bu vahta geder imanını tapmamınsa [bulmamış isen], hele onu ahtarırsansa, sen néce [nasıl] şair ola bilmisen? Mence evvelce iman, sonra o imanın, o eğıdenin ifadesi olan şé’r gelir. İmansız şé’r, şé’r ola bilmez.

Demek, benim üçün şé’r, ürekde aşıb-daşan, çarpazlaşan duyguların, béynimi kemiren fikirlerin ifade vasitesidir. Bir sözle [kısacası], vetenin ve halğın ağı-acılarını şehsi ağı-acılar kimi öz gelbinde yaşadan bir vetendaş olmadan Vetenin şairi olmağ mümkün déyil. Bu me’nada Sabiri³ en böyük ustadım hésab édirem:

Menim sévinçim béle [bile] üreyimde gizlenen
Derde, gеме borcludur.
Şé’rim, şairliyim de
Özümü özleşdiren eğıdeme [ülküme] borcludur.
Şé’rim - namusum benim,
Şé’rim - viçdanım benim,
Şé’rim - imanım benim.

Buna göre de dünyada baş véren [görülen, ortaya çıkan] irili-hırdalı [büyüklü-

³ Mirza Ali Ekber Sabir (1862-1911): Azerbaycan modern şiirinin kurucularından ve satirik şiirin en büyük üstatlarından biri.

küçüklü) bütün hadiselerle gelbimin gapıları açığıdır. O hadiseler gelbimden kécib duyğuya, duyğudan kécib şé're cévrilir. Yalnız bunu démek kifayettir ki, onlarla [onlarca] şé'rim ("Baş", "Dan yéri", "Élm-eğlag", "Tebessüm ordéni", "Ğurbanlıg ğuzu", "Sülh mükafatı", "Néytron bombası", "Göz ya ğulag", "A. Liliyéntalın Kartére mektubu", "Şairleri öldürürler", "Tarihin ğanunu" vs.) ve bir néce poémam [manzum hikâyem] ("Tezadlar", "Amérika gözeli", "Yollar - oğullar", "Bağışlayın, sehv olub" vs.) adi ğezét heberleri esasında yazılmışdır. Söhbət bu eserlerin bedii deyerinden déyil, dünyanın ictimai derdleri ile yüklenmekden ve ona ses vérmekden gédir. Bu ümumbeşeri ictimai derdler fırtınasında benim vetenimin gemisi de geleceye yol gédir. Bütün bu duyğuların, heyecan ve iztirabların neticesinde "Bir gemide seferdeyik" kitabım yarandı. Bélelikle, öz zemanesinin ve öz veteninin oğlu olan bir vetendaş éyni zamanda dünyanı düşünen bir vetendaşa cévrilir. Burda en vacib şertlerden biri de vahtı öz nebzinde döyündürmeyi bacarmağıdır [zamanın kendi nabzında atışını duymayı başarmaktır]:

Öz köküme güvenmekle
Öz yurdumun, torpağımın övladiyam,
Budağ-budağ ğollarımla,
Çalın-çarpaz yollarımla
Atamdan çoğ, öz çağımın övladiyam.

Her bir insan özünü inkar éde-éde yaşayır ve bu inkarlarda böyüyür. Ömrün pillelerine baħağ [basamaklarına bakalım]: uşalıg, cavanlıg, ahıllıg [olgunluk çağı] ve ğocalıg. Bu bölgü tebietin fesilleri ile ne geder uyğun gelir: yaz, yay, payız, ğış! [ilkbahar, yaz, sonbahar, kış!]. Tebietin fesilleri de ömrün fesilleri kimi bir-birine ziddir. Lakin be'zen tebietde yazda yayın, yay payızın, payızda ğışın elametlerini gördüyümüz kimi, insan ömründe de uşalıgda gencliyini, ahıllıgda ğocalıgını, yaħud da tersine, ğocalıgda cavanlıgını yaşamağ isteyenler tapılır [bulunur, görölür]. Tebietde bu, bize géyri-adi [olağan üstü] göründüyü kimi, insan ömründe de géyri-adi görünür, ğhususen eksini götürende [tersini ele alırsak], ye'ni ğocalıgında gencliyini yaşamağ arzusu etrafındakılarda ikrah hissi oyadır [uyandırıyor]. Bu, meselenin bir terefidir. Benim démek istediğim terefi insanın biografiyasında öz-özünü inkarlardaki tamlıg meselesidir. Tebiet géce-gündüzü, ağ-ğarası, ğış-yayı ile tam olduğu kimi, insan da inkarı-tesdiği, yaħşısı-pisi, énişi-yoħuşu, ğalğması-énmesi [yukarı çıkması-inmesi] ile tamdır. Kim öz gencliyinde élediği harekete ğocalıgında gülmür [gülmüyor]?

Gencliyimde bilmemezlik belasından
Vallah, éle bilirdim ki,
Bu dünyanı bilirem men.
Onda hökm véerdim ki [o zaman hüküm verirdim ki],
Bu yaħşıdır, bu yamandır,
Bu doğrudur, bu yalandır.
... İndi çalar çalasında [şimdi nüansları ayırt edebildiğim çağda]
Men éhtiyat mektebini bitirmişem.

Zidd gütbler arasında serhed olan
hüduqları itirmişem.
Yaşşıyla pis, hağla nahağ [hahksız],
Ĝarayla ağ
arasında dayanmışam [durmuşum].

İnsan kamillik dövründe ĝarada ağı, ağda ĝaranı, pizde yaşşını [kötüde iyiyi], yaşşıda pisi görmeye başlayır. Buna göre de yaradıcılığım boyu insanın dahilinde baş ĝaldıran ikiliyi, dahili çekişmeleri ve ziddiyetleri göstermeye çoğ méyl göstermişem. Men hüsusen poéma ve dram eserlerimde ĝehremanın kiminlese mübarizesini [mücadelesini] déyil, onun öz içinde baş ĝaldıran duyğuş ve fikirlerin toğğuşmasını [düşüncelerin çatışmasını] göstermeyi vacib sayırım. Mene göre Otéllo da, Yağo da insanın öz içindedir.

Orta mektebden mütalieni verdiş étmişem [okuma-inceleme alışkanlığı edinmişim]. Birce gün oğumasam özümü narahat [rahatsız, huzursuz] hiss édirem. Éle bil nese çatmır [sanki bir şey eksik kalıyor, bir şeyin yokluğunu hissediyorum]. Daha doğrusu, yémeyinin vahtı kéçen adamın açlığ hissini kéçirirem. İnformasiya açlığı! Béyin de daim ĝida isteyir. Bu, belke XX esr adamının hüsusiyyetidir. Klassik rus, dünya ve Azerbaycan edebiyatından vahtile neyi oğumuşamsa oğumuşam, indi onları mütalie meğsedile oğumağuşa vaht yoğdur. Yalnız işimle - yazmağuşa olduğuş eserle ve yağud meğale ile bir bağılılığ olanda klassikleri yéniden varağlayıram. Meselen, “Feryad” pyésini yazmağuş üçün men Nesiminin söykendiye [dayandığı], hürüfiliye, onunla bağılı sufiliye bilmeli idim. Bununçun birinci növbede [ilk önce] Türk ĝaynağlarını araşdırmalı oldum. Çünkü Nesimi ve onunla bağılı hürüfilik bizim edebiyatşınaslığımızda [edebiyat araştırmacılığımızda] yaşşı öyrenilmemişdir [iyi araştırılmamıştır]. Men ilk növbede Celaleddin Ruminin “Mesnevi”sini ve bu barede Türkiyede kifayet ĝeder yazılmış élmî kitablary, Şems Tebrizinin eserlerini ve onun hağğında yazılmış élmî eserleri, éyni zamanda Yunis İmre ile bağılı ĝaynağları diğğetle araşdırdım. Yalnız bundan sonra Nesimi ve onun özünü idrak felsefesi benim üçün aydın oldu.

Élece [aynı şekilde] de “Muğam” poémasını yazmamışdan evvel muğamların tehlilini, köklerini araşdıran bir sıra Şerg ĝaynağları ile tanış oldum.

İlk növbede gündelik ĝezétleri ve aylığ jurnallary oğuyuram (“Kommunist” ĝezétinden “Pravda”ya, “Azerbaycan” jurnalından “İnostrannaya litératura”ya ĝeder).

Müasir adam üçün bunlar kifayettirmi? Elbette yoğ! Heyatımda iki dostumun mene güclü te’siri olmuşdur. Birincisi géolokiya ve minéralokiya émleri doktoru Ĝudu Memmedov, ikincisi tıbb émleri doktoru Nureddin Rzayév! Bu iki neferin me’lumat ve marağ dairesi çoğ génişdir.

Onlar edebiyaty, seneti, tarihi ve felsefeni derinden bilmekle yanaşı, dünyada éle bir élm sahesi yoğdur ki, onunla marağlanmasınlar, hüsusile tebiat émleri ile. Onların her ikisi rus dilinden başğuş ingilis dilini de bilir, dünyanın bir sıra jurnallarını oğuyur, élm aleminde baş véren bütün deyişikliklerden derhal heber tuturlar [haberdar oluyorlar]. Men Azerbaycan, rus ve türk dillerinde oğuya bilirem. Her üçümüzde bir

hâsiyyet [özellik, karakteristik tavır] var: Oğuduğumuz kitabın kenarına géydlerimizi étmeden kéçine bilmirik [not almadan edemiyoruz]. Éyni kitabı oğuyan üçün bu géydler çoğ marağlı olur. Heftede en azı bir defe görüşür, oğuduğlarımız hağda bir-birimize me'lumat véirir, hemin heberleri tehliil édirik. Men onların vasitesile dünyadaki yéni élmî keşflerden, élmî kitablardan heber tutur, rus dilinde olanları onlardan alıb oğuyuram. Be'zen aramızda mübahise başlanır [tartışma başlar]. Bu çekişmelerde birimiz digërimize teslim olduğumuz hallar da olur [haller de oluyor], her kesin öz fikrinde galdığı meğamlar da.

Élece de üçlükde bahdığımız tamaşalar [üçümüz birlikte seyrettiğimiz oyunlar], filmler birlikte de müzakire olunur. Menim her yéni yazdığım eserin ilk oğucusu dostlarımdır. Be'zen benim yéni eserimi beyenmir ve onu amansızcasına tengid édirler. Men bu barede çoğ düşünmeli olur, çoğ götür-goydan [git-gelden] sonra yéniden hemin esere gayıdıram [o esere geri dönerim]. Onların eserim hağında dedikleri prognoz [koydukları teşhis, eser hakkındaki görüşleri] ekseren düz [doğru] olur. Çoğ nadir hallarda yanılırlar.

Men bir insan kimi özümü derk édenden dahili çekişmeler içerisinde büyümüşem. Mende özüme nezaret [kendimi kontrol] çoğ érken başlanmışdır. Orta mektebde oğuduğum zaman humanitar élmîlerden yüksek giymetler alsam da, değığ élmîleri, hüsusen riyaziyyatı (matematiğı) héç cür başa düşmez [hiçbir şekilde anlamaz], orta giymetden (nottan) yuharı ala bilmezdim. Validéynlerim bunun sebebinî soruşanda, riyaziyyat müelliminin benimle düşünüşdüyunü [bana ters düştüğünü, benden hoşlanmadığını] déyer, bununla da canımı gurtarardım. Bu yalanı o geder démişdim ki, uydurmama özüm de inanmışdım. Bir gün riyaziyyat müellimim mene kömek [yardım] niyyeti ile meni évine çağırđı. O, évinde benimle bir müddet meşğul oldu. Yavaş-yavaş riyaziyyatı derk étmeye başladım. Müellimin büyük gayğısı, ye'ni heğığët ve benim validéynlerime dédiyim yalan gelbimde garşı-garşıya geldi. İçimde döyüş [mücadele] başladı. Müellimim gayğı gösterdikce men onun gözlerinin içine bağa bilmir, utanırdım. Bélelikle, müellimin gayğısı ve yahşılığı meni terksilah étdi [beni uzlaşmaya itti]. Héyirhahlığı ile [iyilik severliğıyle] mene heğığëti derk étdiren müellimim könlüme şübhe toğumunu salmağla mene yalnız riyaziyyatı déyil, özüme kenardan bahmağ dersini de öyretti.

Buradan da men ikileşmeye - özünü tehliile, özüne nezarete başladım. Bu dahili çekişmede insan özünü derk édir, bu derkétme yollarında yétkinleşir [olgunlaşıyor].

Bir atalar sözünde déyilir [deniliyor]: “En güclü pehlevan özü-özünü yıhmağı bacarandır [başarandır]”. “Kimdir benim düşmenim” şé'rimde déyirem ki, benim nöğsanlarımı görenlerin gözlerini öz gözlerime tağıb, özümü kenardan göre bilseydim, men, men olardım. Menim fikrimce insan özü barede [kendisi hakkında] ne geder büyük fikirdirse [kendini ne kadar büyük olarak düşünüyorsa] o, bir o geder küçük adamdır. Hem bedii yaradıcılığında, hem de pédoğoci fealiyyetimde hem özüme, hem de başgalarına özüne kenardan bağa bilmek hissini aşılamağa çalışmışam. İnsan bir işi tutmazdan [bir işe başlamadan] evvel bu işin töredeceyi bedbehtliyi derk étmek [mutsuzluğu anlamak] üçün özünü hemin [o] adamın yerinde göre bilirse, dünyada héç bir eyer-eskik galmaz.

Menim az-çoğ gazandığım nailiyyetlere sebep vaht ve onun nisbiliyini derk etmeyim olmuşdur. Vahtı ölçülere bölen saati insanlar uydurmuşdur. Eslinde vaht yohdur. Vaht ölçüsü nisbidir. Bir bayatıda [manide] déyilir: “İl (yıl) var, bir güne deymez, gün var min aya deyer”. İnsan yaratdığı zaman vaht onun gözüne görünmür, intizar [bekleyiş] degigelerinde ise bir saat bir il geder uzanır. Ç. Aytmatov démişken: “İ dén’ dlitsya dol’sé véka” [Bir gün bir asırdan daha uzun sürer].

Géceler işleyirem [çalışıyorum]. Çünkü géceler özümle, öz gelbimin çırpıntıları ile baş-başa vérir, özümle ürek söhbeti éleye bilirem. Tesadüfi déyil ki, kitabarımdan birinin adı “Özümle söhbet”dir. Men dincelmeyi [dinlenmeyi], ilin ayrıca ayımı ve günün ayrıca saatını istirahatete ayırmağı bacarmıram. Men işleyende dincelirem. Yaza bilmeyende, vahtımı hırda [küçük] gayğılara serf édende özümü pis [kötü] hiss édir, özümden acığım gelir. İlhama könüllü gul olub işgüzar ovğata köklenende gümrahlaşırım [bütün dikkatimi bir yere toplayınca, yaratıcılık havasına girdiğimde canlanıyorum] cemi [bütün] ağır-acılar canımdan çıhib gédir. İşlemek, özümüzü yandıraraq yaşamağ, boşalarağ dolmağ! Budur yaradıcının heyatı! İnsan hemişe müeyyen vaht erinde [belirli zaman içerisinde] müeyyen işi görmek isteyir. Bu zaman o, vahtla yarışır. Bu yarışda sür’ete penah getirir [sığmıyor]. Be’zen sür’et de vahtı gabağlaya bilmir [vaktin önüne geçemiyor]. “Gözellik önünde” şé’rimde yazıram ki, maşınla [arabayla, vasıtayla] gétdiyim zaman güzel bir dağ menzeresi ile garşılaşırım. Sürücüden hahiş [rica] édirem ki, maşını sağlasın [durdursun]. Bir neçe degiğe dağ menzeresinin gözelliğine dalandan sonra déyirem:

İndi sür, yüzle yoh, minle de sürsen,
 Vahtı gabağlaya bilmeyeceksen.
 Ançağ o anda -
 Gözellik önünde fikre dalanda
 Vahtı bir anlığa biz gabağladı,
 Onda maşını yoh, vahtı sağladı.

Ölçüye gelen vaht maddidir. Vaht ölçüden çıhanda [çıktığında] o me’neviyyata, ruha, gözelliye çevrilir. Çünkü burada vaht da insan kimi donur, héykelleşir. Klassiklerin de yaratdıkları ona göre ölümsüzdür ki, senetin géyri-adiliyi [olagan üstülüğü] onlara serf olunan vahtı ebedileşdirmişdir.

Ömrüm boyu vahtdan giymetli ve ona tay (denk) olan bir şey tanımamışam. Çünkü gencliyimden meğsedyönlü olmuş [bir amaca yönelmiş], vahtın gedrini bilmişem. Yaddaşım [hafızam] o geder de yahşı déyil. Buna göre de gencliyimden göreceyim işlerin siyahısını tutmağ [listesini yapmak], onları vahtın çerçevesinde heyata keçirmek adetimdir. Vérdiyim söze degiğ olduğum kimi, başğalarından da éyni degiğliyi teleb étmemişem.

Azerbaycan SSR Ali Sovétinin députatı kimi [milletvekili olarak] téz-téz séciçilerimle görüşür, onların tapşırıqlarını [isteklerini] yérine yétirmeye çalışırım. Her gün onlarla mektub alıram. Bu mektubların bir gisminde mene şair kimi déyil, députat kimi üz tutulur [müracaat ediliyor], istek ve arzular bildirilir. Elbette, bu mektubları cavabsız goymağ mümkün déyil. Vahtımın müeyyen hissesi de buna gédir.

1985-ci ildən M. Gorbacovun fealiyyəti neticesində Sovətlər İttifağında, o cümlədən də Azərbaycanda yeni demokratiya iqlimi yarandı. Bu iqlim istər Sovət İttifağında, istərsə də [aynı zamanda] Azərbaycanda birinci növbədə gələm sahiblərini yeni yaradıcılıq cığırına saldı [patikasına soktu]; bəle ki, yazıçıların, jurnalistlərin fikri, düşüncəsi ilə dili və gələmi arasında dayanmış demir serhedlər götürüldü [var olan demir çitlər, engeller ortadan kalktı]. Stalin dəsptizmi və durğunluğ dövründə⁴ sovet adamlarının kəcirdiyi iztirablar, ezab-eziyyətlər, işkence və mehrumiyyətlər yeni yaranmış bedii eserlərdə öz eksini tapmağa başladı.

1988-ci ildə yazdığım “*İki görü*” adlı poemamda [manzumemdə] Stalin müstəbidliyi [diktatörlüğü] dövründə bütün gələm sahiblərinin, o cümlədən də özümün kəcirdiyim görü hissini və mehrumiyyətləri dile getirdim. Bununla yanaşı [birlikte], durğunluğ illərində yazıb, gizlətdiyim “*Gülüstan*” poemamı və onlarla şə’rimi çapa vərdim. Menim mövcud diktatura rejimine é’tirazım yalnız bu eserlərlə mehdud [sınırlı] déyildi. Fikrimi və béynimi kemiren, meni narahət éden [huzursuz eden] fikir və duyğularımı çox zaman tarihe və yaхуд başğa ölkələrə kəcirməklə ifade édirtdim. Tarihi mövzuda yazdığım “*Dar ağacı*” (1972), “*Feryad*” (1981-1984) pyésələrimin, “*Yollar-oğullar*” poemamın (1963), mühtelif mövzulara hesr étdiyim “*Amerika gözeli*” (1982), “*Merziye*” (1984), “*Bağışlayın, sehv olub*” (1983) poemalarımın, hərici ölkələrə seyahət teessüratı [intibaları] esasında yazdığım “*Latın dili*” (1967), “*Şairləri öldürürler*” (1978), “*Hayd-park*” (1978), “*Éhramların önündə*” (1959), “*Açığ şəher*” (1960), “*Eleddinin çırağı*” (1959), “*Külek-ot*” (1976), “*Dan yeri*” (1972), “*Gara gutu*” (1975) vesair kimi onlarla şə’rimin esas hedefi müasir heyat və içində yaşadığım totalitar rejim idi. Onu da déyim ki, bu eserlərin esas gayəsi be’zi hallarda resmi dairelər tərəfindən anlaşılmış, uzun iller teğib édilmişəm, adım “gara” siyahıya salınmış [kara listeye alınmış] və mehrumiyyətlərə me’ruz gəlmişəm. O illərdə hər gün, hər ay hebs olunacağımı gözlemiş [beklemiş], bütün bunlarla yanaşı tutduğum heğigət yolundan sarpmamışam [sapmamışım].

Bütün dünyada “pérestroyka” adı ilə tanınan yénidengurma və aşkarlığ indi yazıçıların və jurnalistlərin dilindən gışmen gırılı götürsə də [dilindəki kilidi kaldırsa da], ölkədə baş véren milli azadlığ dalğası halğlar arasında milli çekişmələrə getirib çıhardı ki, bu da elelhüsus [özellikle] benim halğıma çox baha başa geldi [halkıma pahalıya mal oldu]. Halğımın günahsız gani töküldü. Érmenilərin uydurduğu esassız “Gara bağ probləmi” halğımı ganiına gəltan éledi [kanına buladı]. Sovət Ordusu Konstitusiyaya hüğügümüzü pozaraq [anayasal haklarımızı bozarak] kağız üzərində “suvérén” [bağımsız] é’lan édilmiş réspublikama [cumhuriyetime] gəfletən dahil oldu, günahsız göcaları və körpələri tankların altında ezdi. Bu da Gorbacovun é’lan étdiyi “yeni tefekkür”ün və “demokratiya”nın behresi! [meyvesi, sonucu!]. En dehşetlisi bu idi ki, rus ordusu yalnız küçələrdəki dinc [sokaklardaki suçsuz] insanlara déyil, həm də évlərin pəncərələrindən içeri atəş açmış, yaralıları hilas étmək [kurtarmak] isteyən şefğət bacılarına [həmsirelərə], hekimlərə, hestəhanadakı yaralıları gəsd étmış [canına kəsdətmış], yardım eli uzadanları da öldürmüş, bununla da bütün béynel-halğ [uluslar arası] insani normaları bəle pozmuşlar [kuralları bile bozmuşlar]. Bu vehşiliyə səbəb ne idi? Nədən ötrü idi? Cavab birdir: yénidengurmada sonra oyanan milli-azadlığ həkəkatını boğmağ, halğın demokratik ruhunu susdurmağ və bununla

⁴ Durgunluk Dövrü: Sovyetlər Birliğı’ndə 1970’li yılların başlarından 1980’li yılların ortalarına kadarki dönəmə “Durgunluk Dövrü” denilmektedir.

da rus impériyasını görüyub sahlamağ! Eger yénidengurma bundan ibaretdirse, men buna le'net oñuyuram [okuyorum]. Bir şair, gözleriyle gördüyü bu dehşetlere néce döze bilerdi [nasıl katlanabilir di]? Ve buna göre de men hemin [o] günün értesi Azerbaycan Merkezi Komitesinin etrafında é'tiraz mitingine yığılmış [itiraz mitingi için toplanmış] on minlerle hemvetenlerimin [vatandaşlarımın] ğarşısında Kommunist Partiyası sıralarından çığdığımı é'lan étdim.

Dünya ictimaiyyetinin fikrini azdıрмаğ ve töretdiyü cinayetlere hağğ ğazandıрмаğ üçün Moskvanın resmi daireleri béle bir şaiye uydurdular ki, rus ordusu guya Bañıdaki érmenileri müdafieye gelibmiş. Yalan, ağ yalan! [tamamiyle yalan!] Çünkü yanvar ayının 19-da (1990) Sovét Ordusu Bakıya dañıl olanda Bakıda bir nefer de olsun érmeni ğalmamışdı. İkincisi, eger heğigeten Sovét Ordusu Bakıya érmenileri müdafie meğsedile dañıl olmuşdusa, bes onda [pekiyi o zaman] bundan 1 il evvel érmeniler iki yüz mine yañın azerbaycanlımı Érmenistandan döye-döye, ğanına ğeltan éleye-éleye ğovanda [kanına bulaya bulaya kovduğunda] hemin [bu] ordu niye Yérévana dañıl olub azerbaycanlıları müdafie étmemişdi? Suallar çoğdur, bu cinayeti töredenler benim milletimin vérdiyü sualların héç birine cavab vére bilmez.

Bu sualların cavabı üçün men dünyadan edalet mehkemesi teleb édirem.

1981-ci ilde SSRİ yazıçılarının VII ğurultayında SSRİ Yazıçılar İttifağı İdare Héy'etinin, hemçinin [anı zamanda] Azerbaycan Yazıçılar İttifağı İdare Héy'etinin üzvü, Azerbaycan SSR Élmmler Akadémiyasının mühbir üzvü, Azerbaycan KP Bakı şeher komitesinin üzvü, X ve XI çağırış Azerbaycan SSR Ali Sovétinin députatı séçilmişem.

Azerbaycan SSR-in emekdar incesenet hadimi⁵, Azerbaycanın hağğ şairiyem. 1976-cı ilde “*Léninle söhbet*” ve “*Muğam*” poémalarım göre réspublika [cumhuriyet], 1984-cü ilde ise “*Bir geminin yolçusuyuğ*” şe'rler kitabım göre SSRİ Dövlét mükafatlarına layiğ görülmüş, Oktyabr inğilabı ve Ğırmızı Emek Bayrağı ordenleri [nişanları] ile teltif olunmuşam [ödüllendirildim].

Bu adlar, bu titullar [ödüler, nişanlar] doğrudanmı yükselişin göstericisidir? Énmeyin bir növü de ğalhmağ déyilmi [inmenin bir çeşidi de yukarı çıkmak değıl mi?]. Be'zen böyük şöhet sahibleri şöhetin kölgesinde ğumarlanıb [sarhoş olup] yatmamışlarmı? Bu çoğ tehlikeli yuğudur. Senetkar özünü bu razılığ yuğusundan ayılmağı bacarmalıdır [uyandırmayı becermelidir].

İnsan ğarşısına ğoyduğı meğsede ve bütün arzularına tam nail ola bilmez. Bir şe'rimde déyilir:

Ürekdeki arzular emellerden ezeldir,
Élemek [yapmak] istediym benim élediyimden
Hem çoğ, hem de ğözeldir.
Éleyse ... nékroloğa⁶ ömür tam olsun déye
Emellerle beraber en ğözel arzular da
Niye yazılmır, niye?

⁵ Emekdar incesenet hadimi: Azerbaycan'da ğüzel sanatlarda üstün başarı ğösteren sanatçılara devlet tarafından verilen bir unvan.

⁶ Nekrolog: Birinin ölümünden sonra yazılan yazılar.